

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ: ӨЗЕКТІ СҰРАҚТАР МЕН МӘСЕЛЕЛЕР

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И ПРОБЛЕМЫ

ӨОЖ 378.1

ҚАШЫҚТЫҚТАН БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ПРОБЛЕМАЛАР

Абдирова М. А. – Маңғыстау облысы, Мұнайлы ауданы, №2 жалпы білім беретін мектеп Ағылшын тілі пәні мұғалімі.

Коронавирус пандемиясының салдарынан білім беру жүйесі түбегейлі өзгерістерге ұшырауда, ал соңғы жылдары елде цифрландыру бойынша жүргізіліп жатқан реформа сапаға сыналуда. Егер жоғары білім беру аясында қашықтықтан оқыту форматы жаңалық болмаса, онда мектеп білімі қысқа мерзімде мұндай жаңа режимге техникалық көшуге дайын болмады, сол кезде мұғалімдер тележүргізушілердің рөліне "үйреніп", ал мектеп оқушылары ата-аналарымен бірге жаңа білім беру Интернет-платформалары мен ресурстарының ыңғайлылығын игеруге мәжбүр болды. Бұл тұрғыда білім беру процесінің барлық қатысушылары: мұғалімдер, оқушылар, олардың ата-аналары, сондай-ақ билік құрылымдары тап болған негізгі қиындықтарды бөліп көрсетуге болады. Мақалада қашықтықтан білім беру ұғымы және осы саладағы проблемалар қарастырылған.

Түйінді сөздер: қашықтықтан білім беру, проблема, оқу процесі, интернет, оқыту жүйесі, негізгі қиындықтар, оқытушы, оқушы

2020 жылдың сәуір айында бүкіл ел бойынша онлайн сынақ сабақтарын өткізу қорытындысы бойынша ҚР БҒМ сымсыз желінің шамадан тыс жүктелуі және бүкіл ел бойынша екі жарым миллион баланың тікелей эфирге шығуы үшін интернеттің үздіксіз жұмысын қамтамасыз етудің мүмкін еместігі себебінен онлайн стриминг режимінде оқытудан бас тарту туралы шешім қабылдады. Оның орнына, Қазақстанның Білім және ғылым министрі Асхат Аймағамбетов атап өткендей, педагогтарға мессенджерлерді, электрондық поштаны және арнайы электрондық бағдарламаларды пайдалануға көбірек мүмкіндік беру қажет. Шалғайдағы қазақстандық кенттердің оқушылары үшін міндетті дезинфекциямен және үй-жайларды желдетумен сүйемелденетін оқытудың екі ауысымымен сабақтарға штаттық режимде қатысуды сақтау жоспарланған болатын.

Қашықтықтан оқытудың көптеген аспектілерін ашатын анықтамалардың бірінде: "қашықтықтан оқыту – бұл оқытушыға немесе оқу орнына назар аудармау үшін студенттердің жеке қажеттіліктеріне негізделген әдістеме. Оқушы соншалықты шоғырланған, ол қайда, қалай оқытынын бақылайды. Бұл мұғалімнің рөлін білім беру бастамасынан бастап оқыту менеджеріне ауыстырады. Осы білім беру жүйесіне қол жеткізу үшін қашықтықтан оқыту әдістері мен жаңа ақпараттық технологиялардың артықшылықтары пайдаланылады".

Елдің табысты әлеуметтік-экономикалық дамуы білім беру жүйесінде белгілі бір өзгерістерді, атап айтқанда, таңдалған бағытта күрделі және күрделі міндеттерді шешуге қабілетті жоғары білікті мамандарды даярлауды талап етеді. Бұл мақсатқа жету әртүрлілікпен сипатталатын жаңа мазмұн мен оқыту формаларын енгізу мен мүмкіндіктерді кеңінен қолдануды талап етеді. Бұл мәселені сәтті шешу "ашық жүйелер" болуы керек, онда білім беру мекемелері заманауи біліммен қамтылып, бірыңғай білім беру кеңістігіне шығарылады.

Қашықтықтан оқыту жүйесі – бұл асинхронды және синхронды, уақыт және кеңістік мақсаты бойынша бейтарап, оқыту (сұхбат) құралдарымен оқытушы мен оқушылар арасындағы өзара іс-қимыл мақсатына қол жеткізуге бағытталған процесс. Осылайша, қашықтықтан оқыту деп аталады:

- технология ісі;
- интернет технологиясы;

- телекоммуникациялық технологияны (ТВ-технология) немесе оқытудың барлық нысандарында қолданылатын технологиялардың сомасын түсінеміз. Бұл оқыту технологияларында қашықтықтан оқытуды үш санатқа бөлуге болады: педагогикалық технологиялар (дәстүрлі оқытудан білім алушының нақты ортада болуына көшу); оқытуда ақпаратты беру технологиясы (баспа технологиясынан мультимедияны пайдалануға көшу); оқытуда ақпаратты беру және оқу процесін қолдау технологиясы ("күндізгі" өзара әрекеттесуден Интернет-байланысқа көшу).

Жергілікті қашықтықтан оқыту жүйесі белгілі бір білім беру және жеке Қала (университет) шеңберінде жұмыс істейді, оның құрамына тек жоғары оқу орындары ғана емес, мектептер, гимназия-

лар мен колледждер де кіреді. Осындай жүйе шеңберіндегі жұмыстың алғашқы кезеңдерінде зияткерлік әлеуетті, компьютерлік техниканы ұтымды пайдалана отырып, үздіксіз білім беру қағидаттарын табысты іске асыру қажет. Осыған байланысты мектептер мен жоғары оқу орындары жергілікті және өңірлік желілерді пайдалануы, шығармашылық жұмыстарды таратуы, оқыту процесінде әдістеме бойынша тәжірибе алмасуы қажет.

Ауқымды және жергілікті оқыту жүйелерін табысты пайдалану нәтижесінде білімнің базалық және банктік деректеріне, клиент-серверлік, мультимедиялық, компьютерлік оқыту жүйелеріне, электрондық оқулықтарға, оқу-әдістемелік материалдарға, оқулықтарға, қашықтықтан оқыту жүйесінің технологиясымен үйлесімді бағдарламаларға еркін қол жеткізуге болады, олар кейіннен оқытудың неғұрлым кең таралған бес аспаптық және өміршең нысаны бола алады.

Қашықтықтан оқыту оқытушыларына және осы іске мүдделі басқа тұлғаларға бірнеше талаптар қойылады:

- оқытушының компьютермен жоғары деңгейде сауатты жұмыс істей білуі; қашықтықтан оқыту технологияларын қолдану және оқыту әдістемесін меңгеру;

- интернет арқылы кеңес беруді қоса алғанда, жеке оқу кеңестерінің әдістері мен тәсілдерін меңгеру;

- бақылау, тексеру, рецензиялау, курстық және бақылау жұмыстарының, соның ішінде жобалау және зерттеу жұмыстарының жазылуын басқару саласындағы арнайы білім мен дағдыларға ие болу;

- қашықтықтан оқытудың мақсаттары мен міндеттерін білу, оны ақпараттық технологиялар мен байланыс құралдары негізінде одан әрі дамыту;

- қашықтықтан оқыту технологияларын білу, білім алушыларды, білім беру саласының қызметкерлерін таныстыра білу;

- ақпараттық-коммуникациялық технологияларды, әсіресе электрондық ақпараттық желілермен жұмыс істеу әдістерін білу;

- оқытушының ақпараттық құралдармен жұмыс істеу бойынша практикалық дағдыларын үйрету;

- оқытудың телекоммуникациялық құралдарын пайдалану дағдыларын қалыптастыру, Атап айтқанда: тұтынушылар арасында ақпарат алмасу және ақпараттық жүйелерде ресурстарды пайдалану;

- оқу бағдарламасын құрайтын белгілі бір тәртіптегі модульдік курстардың әдістемесін жалпылама түрде баяндай білу және курстарды өткізуді ұйымдастыру;

- қашықтықтан оқыту жүйесі бойынша сабақтарды өткізу процесінде үйлестіруші қашықтықтан оқыту шеңберінде оқу процесін жүргізуге жан-жақты дайындық болуы тиіс.

Бұл тұрғыда білім беру процесінің барлық қатысушылары: мұғалімдер, студенттер, олардың ата-аналары мен билігі кездесетін негізгі қиындықтарды бөліп көрсетуге болады.

Мемлекеттік органдардың өкілдері тап болған негізгі проблема заңнамалық базаның болмауы, яғни қашықтықтан оқытуға көшу мүмкіндігі үшін барлық қажетті жағдайлар мен дәйекті рәсімді қамтамасыз ететін осы саладағы нормативтік реттеу болды. "Қашықтықтан оқыту" сияқты анықтама қолданыстағы ұлттық заңнамада көзделмегендіктен, оқытудың осы форматын пайдаланудың тиісті тәжірибесі жоқ. Бұл мұғалімдер мен оқушылар үшін тиісті әдістемелік құралдарды, нұсқаулықтар мен ережелерді әзірлеу қажеттілігін туындатты.

Сондай-ақ, қиындықтар Қазақстанда Ұлттық ІТ-платформалардың болмауымен (миллиондаған оқушыларды оқу процесіне бір мезгілде қосуды қамтамасыз ету үшін) және цифрлық білім беру базасы мен бағдарламалық қамтамасыз етудің әлсіз толтырылуымен байланысты.

Мұғалімдердің ақпараттық технологиялар саласындағы сауаттылығы мәселесі мұғалімдердің жас ерекшеліктеріне қарағанда гаджеттер мен заманауи технологияларды қолданудың дамыған әдеттерінің болмауымен анықталады. Білім беру порталы жүйесінде қашықтықтан оқытудың бірінші күні Kundelik.kz техникалық ақаулық жүйенің шамадан тыс жүктелуіне байланысты болды, оны наразы ата-аналар Facebook әлеуметтік желісіндегі топтардың бірінде бірден бөлісті.

Оқытудың жаңа форматына байланысты туындайтын психологиялық проблеманы да атап өтуге болады: қашықтықтан оқыту кезінде ересек тәрбиешінің көмегінсіз жеңе алмайтын бастауыш сынып оқушылары ата-аналарын мұғалім ретінде қабылдамайды. Осыдан проблемалар усидчивостью және сосредоточенностью процесінде оқыту. Өзін-өзі тәрбиелеудің төмен деңгейі және үйдегі жағдай оқушыға оқу процесіне толықтай енуге мүмкіндік бермейді, ал бірнеше баланы тәрбиелеп отырған ата-аналарға оқу үшін қажетті атмосфераны құру қиынға соғуы мүмкін.

Әрі қарай, жабдықтың болмауы мәселесін атап өткен жөн. Шалғайдағы ауылдық аудандардың оқушылары, сондай-ақ аз қамтылған отбасылар, ең алдымен, компьютерлерге мұқтаж болады, сондықтан біз ауыл оқушыларының компьютерлік сауаттылығы туралы әлі айтпаймыз. Шектеулі немесе жоқ кең жолақты Интернет көптеген студенттерге сандық білім беру платформаларын пайдалануға және / немесе сапалы бейнелерді көруге мүмкіндік бермейді.

Көріп отырғаныңыздай, пандемия елдегі сандық алшақтықты ашты. Оқушылардың цифрлық технологияларға қол жеткізу проблемасы пандемияға дейін орта білімге қол жеткізуде қиындықтарға тап болған ерекше қажеттіліктері бар балаларды, балалар үйлерінің балаларын қозғауы мүмкін.

Үй тапсырмасы ғана емес, сонымен қатар сынып тапсырмалары да қашықтан жасалуы керек, ал мұғаліммен бақылау іс жүзінде мүмкін болмады, өйткені оқушылармен нақты байланыс болмады. Бұл қазіргі студенттер деңгейінің білім сапасына айтарлықтай әсер етуі мүмкін, егер бағалар оқу материалын игерудің сенімді көрінісі болмауы мүмкін.

Осылайша, қашықтан оқыту саласында қашықтан білім беру сапасын арттыру үшін шешілуі қажет бірқатар өзекті мәселелер бар деп қорытынды жасауға болады. Осы мәселелерді шешудің негізгі бағыттары: мұғалімдер мен студенттер үшін адаптивті қашықтан білім беру ортасын құру. Бейімделу процесінде мұғалімдер оқыту мүмкіндігінің негіздерін, ал студенттер оқу мүмкіндігінің негіздерін білуі керек. Келесі бағыт-білім беру мекемелерін ақпараттық-коммуникациялық технологияларды интеграциялау үшін даярлау. Қашықтан білім берудің бірыңғай стандартын құру: электрондық оқулықтар, әдістемелік ұсынымдар, Оқу құралдары, сондай-ақ әртүрлі кешендер мен бағдарламалар.

Бұл мәселелерді шешуге қашықтан педагогика саласындағы инновациялар мен инновациялар айтарлықтай үлес қосады. Ол үшін педагогикада ақпараттық технологияларды қолдану саласында жаңа зерттеулер жүргізу, ақпараттық технологиялардың жалпы педагогикаға, сондай-ақ оқытушылар мен оқушыларға әсерін зерделеу қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. **Сейтбатталова А.С., Маусымбаев С.С.** Построение системы дистанционного обучения педагогического вуза как фактор интеграции Республики Казахстан в мировое образовательное пространство // Вестн. КарГУ. – Сер. Педагогика. – № 3(47)/2007. – С. 79–87.
2. **Казахстан; Комсомольская Правда;** <https://www.kp.kz/online/news/3653653/>
3. <https://kazpravda.kz/news/obshchestvo/obrazovatel'naya-sistema-e-learning-za-371-milliard-tg-ne-bila-prinyata-v-ekspluatatsiu-mazhilismen>
4. **Егоров В.В., Жилбаев Ж.О.** Проблемы дистанционного обучения в условиях непрерывного образования // Педагогические проблемы информационно-технологической подготовки специалистов высшей школы: Сб. науч. тр. – Караганды: Изд-во КарГУ, 2004. – С. 3–7.

ӨОЖ 373.3

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МЕТАПӘНДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Адильшинова З. У. – педагогика ғылымдарының кандидаты, педагогика, психология және бастауыш білім кафедрасының оқытушысы, доцент, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті.

Абдигалиева М. Б. – 7М01301-«Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» бойынша магистратурада білім алушы, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті.

Аталмыш мақалада бастауыш сынып оқушыларының метапәндік құзыреттіліктерін қалыптастыру проблемасы қарастырылған.

Түйінді сөздер: метапәндік құзыреттілік, оқушы, әмбебап оқу әрекеті.

Метапәндік құзыреттіліктер білім алушылар игеруі тиіс оқытудың негізгі нәтижелері тізіміне енгізілген. Метапәндік құзыреттілік түйінді және әмбебап оқу әрекетін жүзеге асыруда бағыттаушы болып табылады. Оқушылардың әмбебап оқу әрекетін жүзеге асыру қабілеті мен оған дайындығы бастауыш мектептегі оқу-тәрбие үдерісінің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді. Бастауыш сынып мұғалімінің негізгі міндеттерінің бірі – әр сабақта және сыныптан тыс іс-шараларда оқушылардың метапәндік құзыреттілігін қалыптастыру. Бастауыш сынып оқушысы әмбебап оқу әрекетін қолдана отырып, алынған ақпаратқа бағдарлануды, оны толықтыруды және алға жылжуды үйренеді. Метапәндік қатынас оқушының тұтас тұлғасын қалыптастыруға, сондай-ақ білім берудің барлық деңгейлерінің сабақтастығын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді [1].

Метапәндік құзыреттілікті қалыптастыру оның тұлғалық өсуіне жағдай жасай отырып, әрбір оқушыны әрекеттің сан алуан түрлеріне тартуды қарастырады.

Бастауыш сынып оқушыларында төмендегі біліктерді қалыптастыру маңызды: талдамалық біліктер; оқу-ақпараттық біліктер; түрлі дереккөздерден ақпарат алу білігі; жоспар құра білу білігі; берілген тақырып бойынша материал іріктей білу білігі; жазбаша тезистер құра білу білігі; дәйексөздер таңдап алу білігі; кесте, сызба, графиктер құра алу білігі.